

Eerst objectiveren, dan pas politiseren

2013/20
24 | 05 | 2013

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

De boutade dat je van worsten vooral niet wil weten hoe ze gemaakt worden, gaat helaas ook nogal eens op voor het politiek besluitvormingsproces in dit land. Af en toe wordt bijvoorbeeld toevallig bekend dat een bepaalde belangengroep zelf aan wetteksten of koninklijke besluiten meeschreef. Zou het anno 2013 geen vaste procedure voor wetgevende instellingen moeten zijn om een transparantieregister aan te houden zodat duidelijk wordt wie betrokken werd bij het opstellen van nieuwe regels? Uiteraard zal dit nooit helemaal waterdicht zijn maar het kan een belangrijk stapje zijn naar een gezonde democratie. Louter gezond verstand toch, waarom is het dan nog steeds niet in voege bij ons?

Consultatie

Nochtans is goed consulteren een belangrijk onderdeel van behoorlijk bestuur. Dan moet het wel meer zijn dan enkel het zoeken van externe goedkeuring van een koers waartoe al besloten werd. Het juiste vertrekpunt is het besef dat de overheid nu eenmaal niet over alle kennis en informatie beschikt. Dit kennisprobleem verlichten door consultatie vereist wel een goed onderbouwde methodiek. Per definitie hebben belangengroepen hun eigen invalshoek. Het is erg waardevol om hen te bevragen maar het is evident dat dit op een doorzichtige en gestructureerde wijze dient te gebeuren. Om dit ernstig te laten verlopen moet dit tijdig gebeuren in beleidsprocessen met realistische deadlines. Ook dient per dossier

“

Het meest fundamentele element bij een dergelijke evaluatie is beoordelen of het beleid nog zijn werkelijk doel bereikt

”

de hand gereikt worden aan de voor dat onderwerp meest relevante betrokkenen. In ons land overstijgt de consultatie zelden het gebruik maken van geïnstitutionaliseerde adviesraden. Te vaak vertrekt men nog van de paternalistische houding “wij weten het beter”. Dit uit zich ondermeer in het afschermen van gegevens dat de “inner circle”. Het principe dat hoe meer ogen kunnen meekijken, hoe beter de kwaliteit van de besluitvorming wordt, moet duidelijk nog ingang vinden in Brussel.

Evaluatie

In feite is beleid voeren steeds in bepaald opzicht een experiment. Zeker in de huidige snel evolverende omgeving met talrijke externe invloeden waar men zomaar geen vat op krijgt. Dit betekent dat bij het invoeren van elke beleidsmaatregel van meet af aan een evaluatiemoment ingebouwd dient te worden. Wat we de voorbije jaren in verschillende beleidsdomeinen vaststellen is dat een partij of politicus zich al snel identificeert met een bepaalde maatregel. Hoewel dit vanuit menselijk standpunt te begrijpen valt, heeft dit nogal eens problematische

gevolgen. Elke die vragen opwerpt wordt al snel beschouwd als een bedreiging. Een kritische evaluatie wordt opgevat als een smet op het blazen van diegene die zich met de concrete beleidspiste vereenzelvigd.

Nochtans is de juiste houding dat elk beleid na verloop van tijd wellicht bijgestuurd moet worden. Een recent voorbeeld is de introductie van de dienstencheques. Ze hebben tot doel bepaalde vormen van arbeid opnieuw betaalbaar te maken en uit de zwarte economie te halen. Wat je vervolgens vaststelt is dat het beleid in feite “te populair” wordt met een escalerende budgettaire kostprijs als gevolg. Als ook meer en meer signalen opduiken dat het systeem leidt tot verdringing van jobs in de reguliere arbeidsmarkt dan is het hoog tijd voor een bijsturing. Belangrijk is te erkennen dat een maatregel meestal slechts een onderdeel vormt van een hele set van ingrepen. Bij een evaluatiemoment kan men dan eventueel kiezen voor het stopzetten van minder effectieve beleidsvormen.

Het meest fundamentele element bij een dergelijke evaluatie is beoordelen of het beleid nog zijn werkelijk doel bereikt. Een

voorbeeld dat momenteel in het oog springt is de zogenaamde woonbonus of hypothecaire aftrek. Uit het politiek debat blijkt dat sommigen dit niet meer als een instrument beschouwen om wonen betaalbaar te maken maar om de woningprijzen op hoge niveaus te brengen.

Politisering

Uiteraard is het de primaat van de politiek om finale waardeoordelen in te brengen. Natuurwetenschappers maar ook economen worden soms verweten dat ze niet willen erkennen dat achter maatschappelijke problemen ook diepgaande conflicten schuilgaan tussen verschillende belangen. Mijn aanvoelen is echter dat in ons land al te vaak de fase van goede probleemanalyse met een oplijsting van beleidsalternatieven en hun relatieve baten en kosten overgeslagen wordt. Het is inderdaad een scientistische

illusie dat waardeoordelen bij een probleem niet te pas komen. Maar dat mag geen vrijgeleide zijn voor ondoordachte politieke besluitvorming. Zo belanden we te veel halsoverkop in een patstelling die tot de conclusie leidt dat de politiek onmachtig is. Dit kan alleen maar verder een afkeer van het politieke proces voeden. De juiste beleidscultuur impliceert ook dat men zich niet verstoppt achter een voorgewende onmacht maar finaal ook werkelijke keuzes durft te maken. De politiek heeft het mandaat van de kiezer die wel verwacht dat keuzes helder gemotiveerd worden.

Mijn suggestie voor besluitvorming samengevat in een slagzin is dan ook: eerst objectiveren, dan pas politiseren.

Ivan Van de Cloot

Hoofdeconoom Itinera Institute en gastprofessor economie aan de Hogeschool-Universiteit Brussel

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.